

FÜKÖH, L.:

A Kis-kőháti-zsomboly holocén Mollusca-faunája -
Die holozäne Molluskenfauna der Höhle "Kis-kőhá-
ti-zsomboly"

A Kis-kőháti-zsomboly a Bükk-fennsík Kis-kőhát nevű kiemelkedésének É-i oldalában, közel a csúcshoz nyílik. A barlang bejárata 30 x 15 m átmérőjű berogyásból, egy lefelé szélesedő 35 m mély függőleges aknával kezdődik. Alján behullott anyagokból jelentős mennyiségű törmelék-kúp halmozódott fel.

A barlang régóta ismert, benne már több alkalommal végeztek ásatásokat: SCHÖNVISZKY (1930), DANCZA (1939), LEÉL-ÓSSY (1954, 1955), JAKUCS (1971).

A zsombolyban jelenleg 8 őslénytani lelethelyet ismerünk (KORDOS, 1974), ezek között rétegtani kapcsolat nincs. A továbbiakban csak a 4. sz. lelethellyel (Óriás-terem) foglalkozunk, mert csupán ez tartalmaz kiértékelésre alkalmas malakológiai anyagot.

A 4. sz. lelethely malakológiai kiértékelése

Az üledékből előkerült Mollusca-fauna összes egyedeinek számából 82 %-ot a jellegzetes erdei fajok egyedei adnak. A faunában emellett olyan csigafajok is szerepelnek, melyek nem tipikus erdőlakók, de az erdők szélén, vagy irtásokban, ill. bokros, cserjés területeken megtalálhatók (Aegopinella minor, Helicigona faustina, Helix pomatia). Az erdei elemek között találunk olyanokat, melyek LOZEK (1965) ökológiai beosztása szerint nedves, meleg klimafázisra jellemzők. Ilyenek például az Acicula polita, Vertigo pusilla, Discus rotundatus, Perforatella incarnata, Isognomostoma isognomostoma, a Clausiliidae családból pedig a Clausilia pumila és a Laciniaria turgida.

Ezeknek a fajoknak a jelenléte és számaránya enyhén meleg, nedves klímára és zárt erdő faunájára utal. Talán egyedül a Columella edentula nem illik bele ebbe a képbe, mert az eddigi adatok szerint hidegebb klímát jelez (KROLOPP, 1958, 1973; SZABÓ, 1976), de ez csupán 2 példányban került elő.

Ha a malakológiai anyag alapján kapott klimatikus és vegetációs viszonyokat összehasonlítjuk a gerinces-fauna által rekonstruálható képpel, igen jó egyezést találunk. A gerinces-fauna által a zárt és nyílt területek kedvező aránya 78:22 %, a Mollusca-fauna alapján ugyanez az arány 82:18 %.

A malakológiai anyag nem elegendő a fauna korának megállapításához, támaszkodni kell a gerinces-fauna vizsgálatának eredményére. A vizsgálat alapján, mely az Óriás-terem 4. sz. lelethely anyagán kívül még 7, rétegtani kapcsolatban nem álló lelethely anyagára

épül, a 4. sz. lelethely faunája a holocén szubboreális-szubatlantikus szakaszára tehető (KORDOS, 1974, 1978 a). A 4. sz. lelethely anyaga alapján KORDOS leírja a holocén egy új faunaszakaszát is, - Kőhāti-szakasz: a kisémlős-fauna itt éri el fejlődésének csúcsát, további átalakulását már nem elsősorban klimatikus tényezők, hanem az ember természetátalakító munkája determinálja (JÁNOSSY & KORDOS, 1976; KORDOS, 1978 ab). Ezzel kibővíti a KRETZOI által leírt négy faunaszakaszt.

Jelenlegi ismereteink alapján a Mollusca-faunavizsgálatok hasonló részletekbe menő következtetések levonására még nem alkalmasak. A malakológiai vizsgálat eredménye inkább abban áll, hogy alátámasztja a gerinces-faunavizsgálat adatait, ugyanakkor, mivel a csigák a gerinceseknél helyezkötöttebb életmódot folytatnak, pontosabb felvilágosítást ad a terület mikroklimatikus viszonyaira. Az ilyen jellegű párhuzamos faunavizsgálatok lehetőséget biztosítanak a holocén Mollusca-faunák faunatorténeti és paleoökológiai jelentőségének pontosításához (FÜKÖH, 1978).

	db	%		db	%
<i>Acicula polita</i> /HARTH./	1	1,3	<i>Discus rudertatus</i> /MÜLL./	1	1,3
<i>Carychium tridentatum</i> /RISSO/	3	4,0	<i>Vitrea diaphana</i> /STUD./	1	1,3
<i>Vertigo pusilla</i> /MÜLL./	1	1,3	<i>Vitrea crystallina</i> /MÜLL./	2	2,7
<i>Columella edentula</i> /DRAP./	2	2,7	<i>Aegopinella minor</i> /STAB./	5	6,7
<i>Orcula dolium</i> /BRUG./	2	2,7	<i>Oxychilus draparnaudi</i> /BECK/	+	+
<i>Orcula dolium</i> /DRAP./	4	5,3	Limacidae indet.	2	2,7
<i>Ruthenica filograna</i> /ROSSM./	1	1,3	<i>Bradybaena fruticum</i> /MÜLL./	2	2,7
<i>Clausilia pumila</i> C. PFR.	4	5,3	<i>Perforatella incarnata</i> /MÜLL./	1	1,3
<i>Clausilia dubia</i> DRAP.	1	1,3	<i>Trichia</i> indet.	1	1,3
<i>Laciniaria plicata</i> /DRAP./	1	1,3	<i>Euomphalia strigella</i> /DRAP./	4	5,3
<i>Laciniaria cana</i> /HELD/	1	1,3	<i>Helicodonta obvoluta</i> /MÜLL./	3	4,0
<i>Laciniaria turgida</i> /ROSSM./	3	4,0	<i>Helicigona faustina</i> /ROSSM./	6	8,0
Clausiliidae indet.	21	26,8	<i>Isognomostoma isognomostoma</i> /SCHR./	1	1,3
<i>Punctum pynaemum</i> /DRAP./	1	1,3	<i>Helix pomatia</i> L.	+	+

/Összesen: 75 db, 99,8 %. A határozást DR. KROLOPP ENDRE végezte/

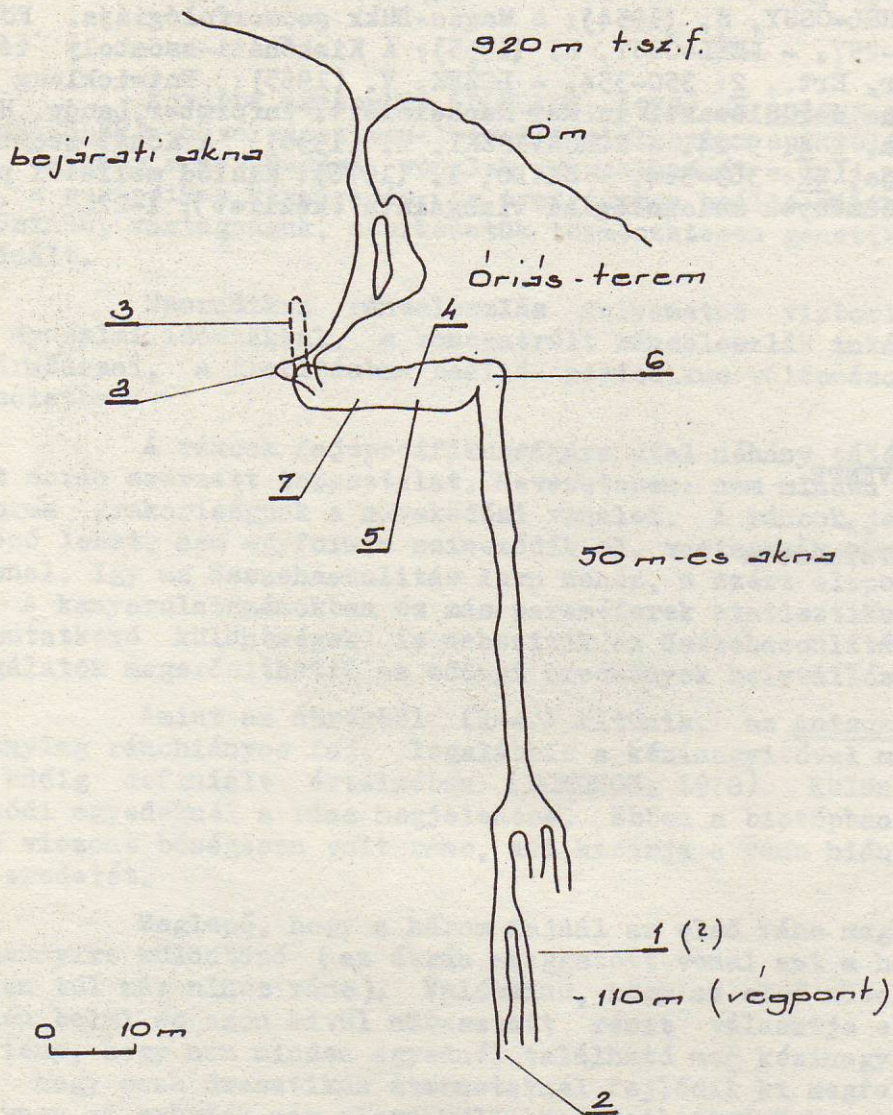
Zusammenfassung

Die Untersuchung der holozänen Molluskenfauna des 4. Fundortes in der Höhle "Kis-kőhāti-zsomboly" ergab folgendes:

Die Fauna ist eine dominante Waldassoziaton, mit relativer Abundanz von für feuchte und warme Klimaphasen bezeichnenden Molluskenarten. Das prozentuelle Verhältnis von Wald- und Steppenelementen ist 82:18 %. Das stimmt mit dem der Vertebratenfauna - 78:22 % - gut überein.

Irodalom

DANCZA, J. (1939): A kiskőhāti zsomboly és barlangja. Természetbarát, 27: 5. - FÜKÖH, L. (1978): Észak-magyarországi barlangok holocén üledékeinek malakofaunistikai vizsgálata. Dokt. ért. (kézirat): 1-65. - JAKUCS, L. (1971): A karsztok morfogenetikája. A karsztfejlődés vari-

A Kis-kőháti-zsomboly hossz-szelvénye /KORDOS után/.
 1-8: lelőhelyek.

enciái. Földr. Monogr., 8: 136-138. - JÁNOSSY, D. & KORDOS, L. (1976): Pleistocene-Holocene Mollusc and Vertebrate Fauna of Two Caves in Hungary. Ann. Hist.-nat. Mus. Nat. Hung., 68: 5-22. - KORDOS, L. (1974): Az ÉK-magyarországi szubfosszilis gerinces faunák történeti állatföldrajzi és ökológiai vizsgálata. Dokt. ért. (kézirat): 1-120. - KORDOS, L. (1978 a): A magyarországi holocén képződmények gerinces biosztratiográfiájának vázlatja. Földr. Közl., 1-3: 144-160. - KORDOS, L. (1978 b): Holocén klimaváltozások kimutatása Magyarországon a "pocok-hőmérő" segítségével. Földr. Közl., 1-3: 222-229. - KROLOPP, E. (1958): A Budai-hegység csiga faunájának kialakulása. Állatt. Közlem., 46: 245-253. - KROLOPP, E. (1973): Quaternary Malacology in Hungary. Földr. Közl., 2: 161-171. - LEÉL-ÓSSY, S. (1954): A Magas-Bükk geomorfológiája. Földr. Ért., 2: 256-257. - LEÉL-ÓSSY, S. (1955): A Kiskőhát-zsomboly térképezése. Földr. Ért., 2: 350-354. - LOŽEK, V. (1965): Entwicklung der Molluskenfauna der Slowakei in der Nacheiszeit. Informber. Landw. Hochschule, Nitra, 1-4: 9-24. - SCHÖNVISZKY, L. (1930): A Kőhát-zsomboly. Túrísták lapja, 42: 363-364. - SZABÓ, I. (1976): Kislőd melletti pleisztocén képződmények malakológiai vizsgálata (kézirat): 1-22.

DR. FÜKÖH LEVENTE

Eger

Dobó István Vármúzeum

H-3300